

Insatser och verksamheter enligt SoL och LSS för personer med funktionshinder

*Sammanställning av enkät
i Värmland
2003*

Länsstyrelsen
Värmland

Rapportnamn: *Insatser och verksamheter enligt SoL och LSS för personer med funktionshinder.*

Sammanställning av enkät i Värmland 2003

Utgivare Sociala enheten, Länsstyrelsen Värmlands län, 651 86 Karlstad.

Hemsida: www.s.lst.se

Rapport 2004:23 Dnr: 700-16463-2003

November 2004

Författare/kontaktperson: Christina Berndtsson

Förord

Kommunen är enligt socialtjänstlagen (SoL) skyldig att bedriva uppsökande verksamhet och göra sig förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen. I lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) finns motsvarande skyldighet.

Länsstyrelsen skall verka för att kommunerna planerar för att kunna tillgodose framtida bistånds-, stöd- och servicebehov. Därför har Länsstyrelsen i Värmland tagit initiativ till en inventering för att få en samlad bild av hur många personer, som den 1 oktober 2003, beviljats insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och socialtjänstlagen (SoL). Undersökningen omfattar även en redovisning av antal sysselsättningsverksamheter och bostäder som bedrivs i kommunerna, kommunernas behov av bostäder och planerad byggnation. Målgruppen är barn, ungdomar och vuxna personer med funktionshinder under 65 år.

I Länsstyrelsens rapport *Granskning av kommunernas planering av verksamheter i Värmlands län 2002, 2003:15* framgår bl a hur många personer med psykiska funktionshinder som den 31 jan. 2002 hade insatser enligt SoL och/eller LSS. 486 personer med psykiska funktionshinder hade insatser enligt SoL, 35 personer hade insatser enligt LSS och 21 personer hade både SoL och LSS insatser.

När det gäller insatsen *Råd och Stöd* har aktuella siffror inhämtats från Socialstyrelsens rapport – *Funktionshindrade personer-insatser enligt LSS år 2003*.

En enkät skickades ut i november 2003 till länets kommuner och samtliga kommuner har besvarat enkäten. På grund av att kommunerna haft svårigheter med att besvara frågorna som rörde biståndsinsatser enligt SoL för personer med funktionshinder under 65 år har de slutliga svaren inte kommit till länsstyrelsen förrän sommaren 2004. En del personer kan samtidigt ha insatser enligt SoL och LSS eller flera insatser enligt LSS eller SoL men det går inte att avläsa i denna rapport.

Tillsynen har genomförts och sammanställts av socialkonsulent Christina Berndtsson.

Thomas Larsson
Socialdirektör

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	7
Kommunernas ansvar utifrån lagarna SoL och LSS	7
Biståndsinsatser enligt SoL	7
Bakgrund till handikappreformen	7
Målet för handikappolitiken	8
LSS en rättighetslag	8
Särskilda insatser enligt 9 § LSS	10
TILLSYN	11
SYFTE	12
METOD	12
RESULTAT	13
Antal personer som har biståndsinsatser enligt SoL och fördelningen av insatserna	13
Antal personer som har insatser enl. LSS och fördelningen av insatserna	14
Insatser fördelade enligt 9 § LSS för barn och ungdomar	15
Insatser fördelade enligt 9 § LSS för vuxna personer	16
Antal personer som har individuell plan enligt LSS	18
Rådgivning och annat personligt stöd	18
Befintliga sysselsättningsverksamheter enligt LSS och SoL	20
Behovet av sysselsättning	21
Befintliga boenden/bostäder enligt LSS och SoL	22
Behovet av boende/bostäder och planerad byggnation	24
LÄNSSTYRELSENS AVSLUTANDE KOMMENTARER	27

Sammanfattning

I denna rapport redovisas statistik över personer med insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt biståndsinsatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) för personer med funktionshinder. Målgruppen är barn, ungdomar och vuxna personer under 65 år. Statistiken omfattar också uppgifter över befintliga verksamheter avseende boende, sysselsättning samt kommunernas planering av verksamheter. (Ekonomiskt bistånd enligt SoL är inte medräknat).

Statistiken grundar sig på de uppgifter som länets kommuner redovisat avseende den 1 oktober 2003. Svar har begärts till den 15 december 2003 och komplettering har gjorts i efterhand när det gäller insatser enligt SoL. Slutliga svar inkom sommaren 2004. Svårigheter har dock funnits för kommunerna att besvara frågor rörande hur många personer under 65 år som på grund av funktionshinder har biståndsinsatser enligt SoL då ansvaret för dessa områden är uppdelat på olika handläggare och i de större kommunerna under olika nämnder. Karlstads kommun är organiserat i Vård- och omsorgsförvaltningen och Arbetsmarknad- och socialförvaltningen och därmed också två nämnder.

Sammanfattningsvis visar statistiken följande:

Insatser

- 711 personer under 65 år med funktionshinder hade den 1 oktober 2003 biståndsinsatser enligt SoL varav 8 personer (1 procent) under 23 år och 703 personer (99 procent) mellan 23 – 65 år. De tre mest förekommande insatserna var *hemtjänst*, *trygghetslarm* och *boendestöd*.
- Av samtliga personer som hade SoL-insatser var 60 procent män och 40 procent kvinnor.
- 3 140 personer under 65 år med funktionshinder hade den 1 oktober 2003 insatser enligt LSS exklusive insatserna råd och stöd och individuell plan. 914 personer (25 procent) var under 23 år och 2223 personer (75 procent) mellan 23 – 65 år.
- De tre mest förekommande insatserna enl. LSS för barn och ungdomar var *korttidsvistelse*, *ledsagarservice* och *korttidstillsyn*.
- De tre mest förekommande insatserna enl. LSS för vuxna personer under 65 år var *daglig verksamhet*, *bostad med särskild service för vuxna* och *kontaktperson*.
- 317 personer under 65 år hade insatsen individuell plan enligt LSS varav 80 personer (26 procent) under 23 år och 224 personer (74 procent) mellan 23 – 65 år. 91 procent av samtliga personer tillhörde personkrets 1 och lika många tillhörde personkretsarna 2 och 3.
- Landstinget i Värmland som ansvarar för insatsen rådgivning och stöd har redovisat att det var 240 personer den 1 november 2003 som hade insatsen råd och stöd. (enl. Socialstyrelsens inventering 2003).
- Av samtliga personer som hade LSS-insatser var 314 flickor och 590 pojkar under 23 år och 946 kvinnor och 1277 män mellan 23 – 65 år.
- 842 personer (92 procent) under 23 år tillhörde personkrets 1, 56 personer (6 procent) tillhörde personkrets 3 och 16 personer (2 procent) tillhörde personkrets 2.
- 1882 personer (85 procent) mellan 23 – 65 år tillhörde personkrets 1, 289 personer (13 procent) tillhörde personkrets 3 och 52 personer (2 procent) tillhörde personkrets 2.

Verksamheter

- C:a 150 befintliga platser i *dagverksamhet* eller *öppen verksamhet för sysselsättning enligt SoL* fanns det den 1 okt. 2003 för vuxna personer med funktionshinder under 65 år. Det går inte att ange exakt antal platser då flera verksamheter inte har ett begränsat antal platser utan

har möjlighet att efter behov kunna ta in flera deltagare. Här återfinns gruppen personer med psykiska funktionshinder.

- Fyra kommuner i länet hade varken *dagverksamhet eller öppen verksamhet enligt SoL*, åtta kommuner hade inga dagverksamheter och tio kommuner inga öppna verksamheter.
- Samtliga kommuner i länet utom Avdelningen socialpsykiatri (ASP) i Karlstads kommun hade *daglig verksamhet enligt LSS*.
- Fem kommuner i länet erbjöd sammanlagt 24 platser i *bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS* varav två kommuner köper platser i andra kommuner och två platser i *familjehem enligt LSS* i en kommun.
- 433 platser i *bostad med särskild service för vuxna enligt LSS* fanns det vid undersökningstillfället, men i kommunerna Munkfors och Storfors fanns det inga boenden för denna målgrupp. Det fanns vid samma tidpunkt 77 lägenheter i *servicebostad* och 17 lägenheter i *särskild anpassad bostad enligt LSS*. Nio kommuner i länet hade inga servicebostäder för målgruppen.
- 70 platser i bostad med särskild service för funktionshindrade enligt SoL fanns det i tre kommuner i länet. Kommunerna var Arvika, Karlstad och Kristinehamn. 63 personer hade boendestöd enligt LSS eller SoL. De flesta boenden var för målgruppen psykiskt funktionshindrade.
- Tolv kommuner i länet hade inga boenden enligt SoL för personer med funktionshinder under 65 år.

Kommunernas planering

- I tio av länets kommuner fanns det sammanlagt ett behov av ca 40 lägenheter eller platser i bostad med särskild service enligt LSS inom de närmaste åren. I huvudsak saknas boenden för vuxna personer och ungdomar som inom en framtid skall avsluta särgymnasiet och flytta.
- I Karlstads kommun, Avdelningen socialpsykiatri (ASP) finns det brist på lägenheter för gruppen psykiskt funktionshindrade och för kvinnliga missbrukare med psykiska funktionshinder. Oftast handlar det om boenden enligt SoL eller boendestöd.
- Tretton kommuner i länet arbetar utifrån olika planeringsgrunder för att kunna planera för kommande boenden/bostäder. I flera kommuner samplanerar man med gymnasieskolorna.

Av Socialstyrelsen rapport ”*Funktionshindrade personer-insatser enligt LSS år 2003*” framgår att omkring 10 procent av befolkningen bedöms ha någon form av funktionshinder av varierande svårighetsgrad och komplexitet. Det finns dock stora variationer mellan såväl län som kommuner inom länen, när det gäller antal personer med beslut om insatser enligt LSS i förhållande till befolkningen. Det totala antalet personer som hade insatser enligt LSS år 2003 i hela riket uppskattas till mellan 53 000 och 55 000 personer. Det motsvarar närmare 0,6 procent av landets befolkning. Antalet personer med insatser enligt LSS, exklusive insatsen råd och stöd, har ökat med 17 procent sedan första uppföljningen 1999. Motsvarande ökning det sista året är 6 procent. Vidare framgår av rapporten att det saknas säkra uppgifter om hur många personer i befolkningen som har funktionshinder. Antalet personer beror bl.a. på hur gruppen funktionshindrade avgränsas och definieras.

Inledning

Kommunens ansvar utifrån lagarna SoL och LSS

Enligt socialtjänstlagen (SoL) skall den enskilde genom biståndet tillförsäkras en *skälig levnadsnivå*. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Socialnämnden skall verka för att människor, som av fysiska, psykiska och andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Vidare att de får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sådant sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

Enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS) skall den enskilde uppnå *goda levnadsvillkor* och målet för insatserna enligt LSS är att främja människors jämlikhet i levnadsvillkoren och fulla delaktighet i samhällslivet. LSS innebär ingen inskränkning i rättigheter enligt annan lag. I LSS definieras de personer med funktionshinder som kan ha rätt till insatser enligt lagen. LSS riktar sig specifikt till dem som har stora funktionshinder och ett omfattande behov av stöd och service. SoL riktar sig rent allmänt till dem som, på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl, har betydande svårigheter i sin livsföring. LSS-insatserna är kostnadsfria för den enskilde, medan kommunen har rätt att ta ut en avgift för SoL-insatserna.

För en av de tio insatserna - *personlig assistans*- kan försäkringskassan besluta om assistansersättning för den del av assistansbehovet som överstiger 20 timmar per vecka. I lagen (1993:389) om assistansersättning, (LASS) regleras statens ansvar för kostnader i samband med personlig assistans. Beslut som försäkringskassorna fattar enligt LASS ingår inte i denna rapport, utan enbart beslut som kommunerna fattat enligt LSS.

Biståndsinsatser enligt SoL

Av 4 kap. 1 § SoL framgår att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall. Som exempel kan nämnas *stöd i hemmet, kontaktperson* och *plats i servicehus*.

Av 4 kap. 2 § SoL framgår att socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

Av 5 kap. 7 § SoL framgår att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring skall ges möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Den enskilde skall erbjudas en meningsfull sysselsättning och bo på ett sätt som är anpassat efter hennes eller hans behov av särskilt stöd. Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende. Som exempel kan nämnas *dagverksamhet, rehabilitering* och *bostad med särskild service*.

Bakgrund till handikappreformen

1989 års handikapputredning visade på omfattande brister i stödet till personer med funktionshinder. Stödet varierade dessutom beroende på var den enskilde bodde. Det fanns också

stora skillnader mellan olika handikappgrupper. Den gamla omsorgslagen (OL) hade inte oväntat haft positiva effekter för dem som omfattades av lagen. Den står därför som modell för LSS. I maj 1993 fattade riksdagen beslut om 1989 års Handikappreform som resulterade i bl.a. en ny lag, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen om assistansersättning (LASS). LASS ger personer med funktionshinder ett helt annat inflytande över sin situation än tidigare. Reformen innebar också förändringar i socialtjänstlagen (SoL) och i hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Ändringarna i HSL klarlägger hälso- och sjukvårdshuvudmännens ansvar för habilitering/rehabilitering. Landstingets ansvar för tolktjänst åt döva, dövblinda och gravt hörselskadade samt hjälpmedel skrevs in i lagen.

Målet för handikappolitiken

Den svenska handikappolitiken är en del av den generella välfärdspolitiken och utgår från principen om alla människors lika värde och lika rätt. Ytterst är handikappolitiken en demokratifråga – samhället måste byggas med insikten att alla människor är lika värda, har samma grundläggande behov och skall behandlas med samma respekt samt att mångfald berikar och att varje människa med sin kunskap och erfarenhet är en tillgång för samhället.

I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken framgår följande mål:

- *en samhällsgemenskap med mångfald som grund*
- *ett samhälle utformat så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet*
- *jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar samt kvinnor och män med funktionshinder*

För att uppnå målen skall det handikappolitiska arbetet särskilt inriktas på att:

- *identifiera och undanröja hinder för delaktighet i samhället för människor med funktionshinder*
- *förebygga och bekämpa diskriminering av personer med funktionshinder*
- *ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande*

Personer med funktionshinder skall ges möjlighet att delta i samhällsgemenskapen på lika villkor. Insikten om människors olika funktionsförmåga skall ligga till grund för samhällsplaneringen. Resurserna måste användas så att alla människor, så långt det är möjligt, ges lika förutsättningar att delta i samhällslivet.

Handikappolitikens mål, delaktighet och jämlikhet, skall leda till att olika samhällsområden, liksom den omgivande miljön, blir tillgänglig för personer med funktionshinder. Det gäller såväl den fysiska tillgängligheten som tillgänglighet till information om stöd och service, omvårdnad fritidsaktiviteter m.m.

LSS en rättighetslag

LSS är en rättighetslag och skall ses som ett komplement till annan lagstiftning. De som tillhör personkretsen har rätt till särskilt angivna insatser. LSS är ett komplement till annan lagstiftning. Den ska säkerställa rätten till insatser när stödet enligt andra lagar är otillräckligt.

Självbestämmande och inflytande, tillgänglighet, delaktighet, kontinuitet och helhetssyn är bärande principer som skall ligga till grund för samtliga insatser inom lagens verksamhetsområde.

Kommuner och landsting kan på den enskildes begäran bevilja insatser enligt LSS, om han eller hon ingår i lagens s.k. personkrets och har behov av den begärda insatsen. En tredje förutsättning är att behovet inte redan är tillgodosett.

Genom bestämmelser som trädde i kraft den 1 januari 2001 reglerna i LSS och LASS ändrats på så sätt att personer som före fyllda 65 år haft personlig assistans eller assistansersättning skall få behålla assistansen och ersättningen även efter att han eller hon fyllt 65 år. Assistansen eller ersättningens omfattning får emellertid inte utökas efter 65-årsdagen. (prop. 2000/01:5)

Bärande principer i LSS

De grundläggande principerna i LSS är att främja full delaktighet och jämlikhet. Verksamheten ska grundas på respekt för den enskildes självbestämmande och integritet. Arbetet ska präglas av kontinuitet och helhetssyn. För att uppnå detta krävs en kontinuerlig kvalitets- och kunskapsutveckling.

Följande principer ska ligga till grund för samtliga insatser inom lagens verksamhetsområde:

Självbestämmanderätt, inflytande och integritet

Den enskildes integritet måste respekteras i olika situationer och vid olika tillfällen oberoende av den enskildes förmåga och hjälpbehov. Den enskilde skall ges största möjliga inflytande och medbestämmande över det stöd som ges och insatserna skall präglas av en hög grad av individualisering. Att ha inflytande innebär dels att kunna bestämma själv i olika vardagssituationer, men även att kunna påverka beslut på olika nivåer.

Delaktighet

Den enskilde skall kunna vara delaktig i det liv och i den gemenskap som tillkommer alla människor och det är den enskilde som skall ha inflytande över graden av delaktighet. Önskemål och intressen kan variera mellan olika skeden i livet, mellan olika personer och mellan olika orter.

Tillgänglighet

De särskilda insatserna skall vara lätt tillgängliga vad gäller fysisk utformning av lokaler och bostäder, kommunerna har ansvar att ge information om LSS och dess verksamhet till de enskilda och verka för att personer som har rätt till insatser även kan använda dessa. Informationen skall vara lätt åtkomlig och förståelig för alla.

Kontinuitet

Den enskilde och deras familj skall kunna känna trygghet i att stödet varar så länge behovet finns. Det innebär också att stödet inte skall upphöra eller förändras om inte den enskilde själv deltagit i ett sådant beslut.

Personkretsarna enligt LSS

Begreppet personkrets är centralt i LSS, då det avgör vilka personer som har rätt till insatser. Att utreda och fatta beslut om personkretstillhörighet och därmed avgöra vem som har rätt till insatser enligt LSS är så kallad myndighetsutövning. Det ställer stora krav på handläggarnas kunskap om funktionshinder och vad funktionshindret får för konsekvenser för den enskilde.

Personkrets 1 - personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.

Personkrets 2 - personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Personkrets 3 - personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

De två första grupperna är s.k. diagnosgrupper, medan det i kategori tre i stor utsträckning är det den enskildes behov som styr. Alla tre kriterierna måste vara uppfyllda för att man ska ingå i personkrets tre.

Särskilda insatser enligt 9 § LSS

De särskilda insatserna skall förebygga, minska följderna av och kompensera funktionshinder. De ska vara samordnade och utformade så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv och kunna delta aktivt i samhällslivet.

9:1 § Rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder.

Insatsen ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder. Insatsen är ett komplement till rehabiliterings- och habiliteringsinsatser enligt SoL och HSL.

9:2 § Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans

Med personlig assistans avses ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den enskildes grundläggande behov.

9:3 § Ledsagarservice

Insatsen ger den enskilde hjälp med att komma ut bland andra människor t ex besök hos vänner eller delta i olika kulturaktiviteter. Ledsagarservicen syftar till att bryta den isolering som ofta blir följden av ett omfattande funktionshinder och anpassas efter de individuella behoven. Insatsen erbjuds personer som tillhör lagens personkrets men inte har personlig assistans. Ledsagarservice kan även ges som SoL-insats.

9:4 § Biträde av kontaktperson

Insatsen skall ses som ett icke professionellt stöd som ges av en person med engagemang och intresse för andra människor. Avsikten med insatsen är enligt prop. i LSS, att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakten saknas eller behöver kompletteras.

9:5 § Avlösarservice i hemmet

Insatsen avser att göra det möjligt för anhöriga, eller familjehemsföräldrar, att få avkoppling och utträta sysslor utanför hemmet. Insatsen kan erbjudas såväl som en regelbunden insats som hjälp vid akuta behov.

9:6 § Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Insatsen kan ges i olika former som korttidshem, stödfamilj eller lägervistelse. Insatsen har två syften, dels att bereda anhöriga avlösning och utrymme för avkoppling, dels att ge den funktionshindrade miljöombyte och möjlighet till personlig utveckling.

9:7 § Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anknytning till skoldagen samt under lov

Den som omfattas av lagen ska tillförsäkras rätt till korttidstillsyn före och efter skoldagen samt under lov. Ungdomarna ska under denna vistelse tillförsäkras en trygg situation och en meningsfull sysselsättning. Insatsen ska utformas flexibelt med utrymme för individuella lösningar.

9:8 § Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar

Barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos föräldrar har möjlighet till boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar. Familjehem innebär att barnet bor hos en annan familj än den egna. För en del barn är bostad med särskild service för barn och ungdomar mer lämpligt. Det är ofta fråga om att tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov.

9:9 § Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskild anpassad bostad för vuxna En bostad enligt denna punkt kan enligt LSS utformas på olika sätt. Tre huvudformer kan urskiljas. Det kan vara en av kommunen anvisad särskilt anpassad bostad utan fast bemanning eller en servicebostad med visst fast basstöd genom anställd personal eller en gruppboende med erforderlig fast kollektiv bemanning som ska täcka de boendes hela stödbehov.

9:10 § Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.

Genom denna insats tillförsäkras personer som är i yrkesverksam ålder, saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig, rätt till daglig verksamhet. Rätten till insatsen är förbehållen personer enligt personkrets 1 och 2 och bör till sitt innehåll rymma så väl aktiviteter med habiliterande inriktning som mer produktionsinriktade uppgifter. Personer som uppnått pensionsåldern bör ges möjlighet att fortsätta i daglig verksamhet enligt SoL.

10 § Individuell plan

Den enskilde kan begära att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom eller henne i samband med att en insats beviljas enligt LSS. I planen skall även redovisas åtgärder som vidtas av andra än kommunen eller landstinget. Planen skall omprövas fortlöpande, dock minst en gång om året.

Av 8 § LSS framgår att insatser enligt lagen bara skall ges om den enskilde själv, eller i vissa fall en ställföreträdare, begär det. Samtliga insatser enligt LSS är frivilliga och det finns inte några inslag av tvång i lagen.

I de särskilda insatserna i form av daglig verksamhet, korttidstillsyn för skolungdom över 12 år, korttidsvistelse, avlösarservice och boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn, ungdomar och vuxna ingår omvårdnad. I insatserna bostad med särskild service för barn, ungdomar och vuxna ingår också fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

Kommunerna har ansvar för samtliga särskilda insatser enligt LSS förutom insatsen råd och stöd som landstinget ansvarar för.

Tillsyn

Socialstyrelsen har det övergripande tillsynsansvaret och länsstyrelsen i respektive län har den direkta tillsynen, d v s över enskilda ärenden och verksamheter i länets kommuner. Länsstyrelsen skall även informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör verksamheten och till

kommunerna. I övrigt skall Länsstyrelsen främja samverkan i planering mellan kommunerna och andra samhällsorgan.

Den 1 juli 2000 ändrades socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) vilket resulterade i att Länsstyrelserna ska verka för att kommunerna planerar för att kunna tillgodose framtida bistånds-, stöd- och servicebehov. Den 1 juli 2002 infördes nya bestämmelser om sanktionsavgifter mot kommunalt domstolstrots enligt LSS och SoL. Detta innebär att en kommun eller ett landsting som underlåter att utan oskäligt dröjsmål tillhandahålla en insats enligt 9 § LSS respektive 4 kap. 1 § SoL, som någon är berättigad till enligt domstols avgörande, skall åläggas att betala en särskild avgift (28 § LSS och 16 kap. §§ 6 a-d SoL).

Syfte

Länsstyrelsens syfte med tillsynen är att kartlägga och få en samlad bild av hur många personer med funktionshinder i länet som har insatser enligt LSS och SoL. Målgruppen för undersökningen är barn, ungdomar och vuxna upp till 65 år. Studien ska även ge en bild av hur många verksamheter när det gäller bostäder och sysselsättningsverksamheter det finns i respektive kommun samt få en redovisning av kommunernas framtida planering av boende och sysselsättning. Tillsynen syftar också till att se hur användningen av individuella planer enligt LSS har utvecklats i länet.

Metod

En enkät tillsammans med ett följebrev skickades ut till länets samtliga kommuner under november månad 2003 och svar från kommunerna begärdes in den 15 december 2003. Länsstyrelsen har även haft kontakt med några kommuner i samband med komplettering av vissa områden eller förtydligande.

Resultat

Antal personer som har biståndsinsatser enligt SoL och fördelningen av insatserna

Tabell 5. 0 – 22 år 23 – 65 år

Insats	Flickor	Pojkar	Kvinnor	Män	Totalt
Hemtjänst	0	1	48	60	243
Boendestöd/mobilt team	0	1	59	52	112
Särskilt boende	0	0	32	32	96
Trygghetslarm	0	1	23	18	158
Ledsagarservice	0	0	0	3	19
Kontaktperson	2	0	11	16	29
Avlösning i hemmet	0	0	2	2	4
Daglig verksamhet	0	0			45
Annat	0	3	0	2	5
Totalt	2	6	175	185	711

Anm. Under kolumnen "Annat" anger kommunerna insatserna anhörigvårdare, annat personligt stöd i hemmet eller matdistr.

Karlstads kommun, Vård- och omsorgsförvaltningen (VOF), har i efterhand redovisat sina siffror. De har enbart vuxna personer som hade insatser men har inte redovisat ur ett genusperspektiv. VOF har redovisat följande: Hemtjänst 134, särskilt boende 32, trygghetslarm 116 och ledsagarservice 16.

Länsstyrelsens iakttagelser

I tolv kommuner i länet fanns det 711 personer med funktionshinder under 65 år som den 1 november 2003 hade biståndsinsatser enligt SoL. Det rör sig om personer som har ett funktionshinder som inte beror på normalt åldrande. Det rör sig i flera fall om personer som hade flera olika insatser av kommunen som tex. hemtjänst och trygghetslarm. De mest förekommande insatserna var *hemtjänst, trygghetslarm, boendestöd, särskilt boende, daglig verksamhet, kontaktperson, ledsagarservice och anhörigvårdare*. När det gäller sysselsättning fanns det sju s.k. öppna verksamheter i fem kommuner i länet till stora delar för gruppen psykiskt funktionshindrade. Verksamheterna erbjöd sysselsättning för ett obegränsat antal besökande eller högst 10 – 15 personer per dag.

Tolv kommuner hade inga särskilda boenden enligt SoL. Sju kommuner hade inga dagliga verksamheter enligt SoL. Fem kommuner hade varken bostad eller daglig verksamhet enligt SoL (Filipstad, Munkfors, Säffle, Torsby och Årjäng).

Av de insatser som kommunerna redovisat finns det de som har flera insatser ex. hemtjänst och trygghetslarm. Dessa personer är endast räknade en gång. Fyra kommuner i länet besvarade inte denna fråga. (Filipstad, Kristinehamn, Torsby och Årjäng).

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen i Karlstads kommun redovisade att Avdelningen för Barn, ungdom och familj har register på hur många barn och ungdomar som får bistånd i olika former enligt SoL. Däremot finns det inget register över om de personer som får bistånd enligt SoL samtidigt har ett funktionshinder. Utifrån att uppgifter inte registreras på detta sätt, kan de ej svara på dessa frågor. När det gäller familjehemsplacerade barn har kommunen vetskap om att några av barnen har insats enligt LSS förutom insatser enligt SoL. Dessa insatser är oftast tillsatta av andra Värmlandskommuner enligt LSS och bör komma med i respektive kommuns statistik.

Av Vård- och omsorgsförvaltningens redovisning i Karlstads kommun (VOF) framgick att de inte har ansvar för gruppen psykiskt funktionshindrade, utan det har Arbetsmarknads- och socialförvaltningen och Avdelningen socialpsykiatri (ASP). ASP har i sin tur inte ansvar för gruppen barn och ungdomar utan det hamnar på Vård- och omsorgsförvaltningen. En skriftlig överenskommelse finns mellan Vård- och omsorgsförvaltningen (VOF) och Socialförvaltningens avdelning för socialpsykiatri (ASP) som innebär att ASP ansvarar för personer med psykiska funktionshinder som behöver bistånd och/eller stöd och service enligt SoL och/eller LSS, personkrets 3. Vård- och omsorgsförvaltningen ansvarar för personer som ingår i LSS personkrets 1 och 2 samt för fysiskt funktionshindrade enligt personkrets 3 och som till följd av dessa funktionshinder behöver bistånd och/eller stöd och service enligt SoL eller LSS. November 2004 redovisade Vård- och omsorgsförvaltningen i Karlstads kommun att det våren 2004 fanns 298 personer mellan 23 – 65 år med funktionshinder som hade insatser enligt SoL. 12 personer hade hjälp av ett mobilt team.

Av Arvika kommuns svar framkom att uppgifter på SoL insatser för funktionshindrade personer saknas i kommunen, men att det finns uppgifter på att sex vuxna personer med psykiska funktionshinder har stöd och hjälp i kommunen i särskilt boende.

Antal personer som har insatser enligt LSS och fördelningen av insatserna

Kommunerna har redovisat att 3 140 personer under 65 år hade insatser enligt LSS exklusive insatserna råd och stöd och individuell plan den 1 oktober 2003. 25 procent var personer under 23 år och 75 procent personer mellan 23 och 65 år.

81 procent tillhörde personkrets 1, 3 procent personkrets 2 och 17 procent personkrets 3. I åldersgruppen barn och ungdomar var det nästan dubbelt så många pojkar som flickor som hade insatser enligt LSS. Av samtliga personer som ingick i studien var det fler män än kvinnor som hade insatser.

328 personer hade insatsen personlig assistans varav personer var under 23 år och 288 personer mellan 23 – 65 år. 256 personer hade mer än 20 timmars assistans per vecka och 56 personer under 20 timmar per vecka. 254 personer (85 procent) hade kommunen som arbetsgivare och 58 personer (15 procent) anlidade annan utförare eller var egen arbetsgivare. Exempel på andra utförare än kommunen var GIL, Frösunda Assistans, Hultabäckens revisionsbyrå AB, Ekonomibyrå AB, Brukarkooperativet Jag, Jobi, Nordströms Assistans AB, Qutym, Privat, Stil, Web Health Support, Assistans Lotsen, Marks Assistans, Passal, Eko-Mark, Kooperativ Omtanke, Marcus Assistans och handikapps-service eller egen arbetsgivare.

317 personer hade insatsen individuell plan varav 26 procent under 23 år och 74 procent mellan 23 - 65 år.

240 personer hade insatsen råd och stöd den 1 november 2003 (Socialstyrelsens statistik).

Insatser fördelade enligt 9 § p 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 LSS för barn och ungdomar exklusive insatserna råd och stöd och individuell plan

Tabell 2. 0 – 22 år

Kommun	9:2	9:3	9:4	9:5	9:6	9:7	9:8	Totalt
Arvika	7	18	1	0	24	15	7	72
Eda	1	3	8	0	9	6	4	31
Filipstad	0	0	6	4	16	6	8	40
Forshaga	1	8	0	1	24	13	4	51
Grums	3	3	5	0	8	6	0	25
Hagfors	0	3	2	10	21	0	0	36
Hammarö	2	20	0	7	13	6	7	55
Karlstad	12	56	18	33	79	0	17	215
Kil	0	5	12	0	31	6	1	55
Kristinehamn	1	14	4	7	31	15	6	78
Munkfors	2	3	2	1	6	3	1	18
Storfors	0	4	7	4	9	2	1	27
Sunne	3	9	4	11	25	11	7	70
Säffle	1	1	3	5	15	24	10	59
Torsby	3	4	1	10	18	5	3	44
Årjäng	4	8	0	0	17	2	7	38
Totalt	40 (4 %)	159 (17%)	73 (8 %)	93 (10 %)	346 (39 %)	120 (13 %)	83 (9 %)	914 (100 %)

Länsstyrelsens iakttagelser

De mest förekommande insatserna för barn och ungdomar var i följd *korttidsvistelse*, *ledsagarservice*, *korttidstillsyn*, *avlösarservice*, *familjehem eller bostad med särskild service*, *kontaktperson* och *personlig assistans*. Det var hälften så många flickor som pojkar som hade en insats enligt LSS och till övervägande delen var det personer som tillhör personkrets 1.

9:2 § Personlig assistent

40 personer hade insatsen personlig assistent. 70 procent av dem som hade insatsen tillhörde personkrets 1. 14 flickor och 13 pojkar tillhörde personkrets 1. 5 flickor och 8 pojkar tillhörde personkrets 3.

I fyra kommuner fanns det inga personer som hade insatsen (Filipstad, Hagfors, Kil och Storfors).

9:3 § Ledsagarservice

159 personer hade insatsen ledsagarservice. 87 procent av dem som hade insatsen tillhörde personkrets 1. 59 flickor och 79 pojkar tillhörde personkrets 1, 9 flickor och 10 pojkar tillhörde personkrets 3 och endast 2 flickor personkrets 2.

Filipstads kommun var den enda kommunen, där det inte fanns någon person som hade insatsen.

9:4 § Biträde av kontaktperson

73 personer hade insatsen kontaktperson. 96 procent av dem som hade insatsen tillhörde personkrets 1. 30 flickor och 40 pojkar tillhörde personkrets 1, 1 flicka och 1 pojke personkrets 3 och 1 flicka personkrets 2.

I tre kommuner fanns det inga personer som hade insatsen (Forshaga, Hammarö och Årjäng).

9:5 § Avlösarservice i hemmet

93 personer hade insatsen avlösarservice i hemmet. I fem kommuner fanns det inga personer som hade insatsen (Arvika, Eda, Grums, Kil och Årjäng).

9:6 § Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

346 personer hade insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet varav 190 personer hade insatsen i form av stödfamilj, 144 personer i form av korttidshem, 10 personer ”annat”(framkom inte vad) och 2 personer i form av lägervistelse.

95 procent av dem som hade insatsen tillhörde personkrets 1. 112 flickor och 218 pojkar tillhörde personkrets 1, 6 flickor och 9 pojkar personkrets 3 och 1 pojke personkrets 2.

9:7§ Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

120 personer hade insatsen korttidstillsyn utanför det egna hemmet. 95 procent av dem som hade insatsen tillhörde personkrets 1. 45 flickor och 69 pojkar personkrets 1, 2 flickor och 2 pojkar personkrets 3 och endast 2 pojkar personkrets 2.

9:8 § Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar

76 personer hade insatsen bostad med särskild service och 7 personer hade insatsen familjehem. 22 av samtliga personer vistades i andra kommuner. 96 procent av dem som hade insatsen tillhörde personkrets 1. 38 flickor och 42 pojkar personkrets 1 och 3 pojkar personkrets 3.

I två kommuner fanns det inga personer som hade insatserna familjehem eller bostad med särskild service (Grums och Hagfors).

Insatser fördelade enligt 9 § p. 9:2, 9:3, 9:4, 9:9, 9:10 LSS för vuxna personer exklusive insatserna råd och stöd och individuell plan

Tabell 3. 23 – 65 år

Kommun	9:2	9:3	9:4	9:9	9:10	Totalt
Arvika	20	18	22	60	74	194
Eda	5	3	10	10	12	40
Filipstad	20	0	22	15	20	77
Forshaga	2	3	15	33	36	89
Grums	14	7	31	24	34	110
Hagfors	21	14	15	20	39	109
Hammarö	19	10	24	58	62	173
Karlstad (ASP)	0	3	3	11	1	18
Karlstad (VOF)	88	37	113	194	215	647
Kil	0	6	14	18	27	65
Kristinehamn	14	25	57	49	63	208
Munkfors	13	4	8	6	3	34
Storfors	9	0	7	5	0	21
Sunne	20	11	15	30	38	114
Säffle	7	7	44	44	55	157
Torsby	18	6	8	23	32	87
Årjäng	18	16	7	19	23	83
Totalt	288 (12%)	170 (8%)	415 (19%)	619 (28%)	734 (33%)	2226 (100%)

Länsstyrelsens iakttagelser

De mest förekommande insatserna för personer mellan 23 och 65 år var i följd *daglig verksamhet, bostad med särskild service, kontaktperson, personlig assistans och ledsagarservice*. Det var något flera män än kvinnor som hade en LSS-insats och till övervägande delen tillhörde de personkrets 1. Undantag var insatsen personlig assistent där personkrets 3 var den mest förekommande.

9:2 § Personlig assistent

288 personer hade insatsen personlig assistent. 70 procent av dem som beviljats insatsen tillhörde personkrets 3. 37 kvinnor och 36 män tillhörde personkrets 1, 8 kvinnor och 15 män tillhörde personkrets 2 och 97 kvinnor och 95 män tillhörde personkrets 3. I Karlstads kommun, Avdelningen socialpsykiatri (ASP) och Kil fanns inga personer som hade insatsen.

9:3 § Ledsagarservice

170 personer hade insatsen ledsagarservice. 56 procent av dem som beviljats insatsen tillhörde personkrets 1. 45 kvinnor och 48 män tillhörde personkrets 1, 2 kvinnor och 2 män tillhörde personkrets 2 och 35 kvinnor och 38 män tillhörde personkrets 3. I två kommuner fanns inga personer som hade insatsen (Filipstad och Storfors).

9:4 § Biträde av kontaktperson

415 personer hade insatsen kontaktperson. 92 procent av dem som beviljats insatsen tillhörde personkrets 1. 184 kvinnor och 197 män tillhörde personkrets 1, 1 kvinna och 5 män tillhörde personkrets 2 och 13 kvinnor och 15 män tillhörde personkrets 3.

9:9 § Bostad med särskild service för vuxna

644 personer hade insatsen särskilt boende. 430 personer bodde i gruppboende, 190 personer i serviceboende och 21 personer i särskild anpassad bostad. varav 96 kvinnor och 234 män. 190 personer bodde i serviceboende varav 93 kvinnor och 97 män. Slutligen bodde 21 personer i annan anpassad bostad/boendestöd varav 10 kvinnor och 11 män. 610 av samtliga personer tillhörde personkrets 1, 24 personer personkrets 3 och resterande 10 personer personkrets 2.

9:10 § Daglig verksamhet

734 personer hade insatsen daglig verksamhet. 99 procent av dem som beviljats insatsen tillhörde personkrets 1. 322 kvinnor och 403 män tillhörde personkrets 1 och 3 kvinnor och 6 män tillhörde personkrets 2. I Storfors kommun fanns inga personer som hade insatsen och i Karlstads kommun Avdelningen socialpsykiatri (ASP) fanns endast en person som hade insats enligt LSS.

Antal personer som har individuell plan enligt LSS

Tabell 4. 0 – 22 år 23 – 65 år

Personkrets	1	2	3	1	2	3	Totalt
Arvika	2	0	0	11	0	0	13 (19)
Eda	1	0	0	0	0	0	1 (0)
Filipstad	1	0	0	8	1	0	10 (10)
Forshaga	14	0	0	2	0	0	16 (16)
Grums	0	0	0	5	0	2	7 (10)
Hagfors	0	0	0	1	0	0	1 (0)
Hammarö	4	0	0	21	0	3	28 (25)
Karlstad (ASP)	0	0	0	2	0	0	2 (0)
Karlstad (VOF)	2	0	0	81	4	1	88 (69)
Kil	5	0	0	0	0	0	5 (4)
Kristinehamn	6	0	0	45	3	0	54 (58)
Munkfors	0	0	0	5	6	2	13 (0)
Storfors	0	0	0	0	0	0	0 (0)
Sunne	27	0	5	9	1	0	42 (44)
Säffle	1	0	0	7	0	0	8 (7)
Torsby	9	0	0	3	0	2	14 (12)
Årjäng	12	0	0	3	0	0	15 (12)
Totalt	84	0	5	203	15	10	317 (286)

Anm. Socialstyrelsens siffror från 2003 inom parentes

I samband med att en insats enligt LSS beviljas har den enskilde möjlighet att begära en individuell plan med beslutade och planerade insatser. Planen skall upprättas i samråd med den enskilde och fortlöpande och minst en gång om året omprövas. Både kommun och landstinget kan göra sina planer och skall underrätta varandra om upprättade planer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Resultatet visar att 317 personer i länet hade individuell plan den 1 november 2003 och till övervägande delen var det personer tillhörande personkrets 1. 89 personer var under 23 år och 228 personer mellan 23-65 år. Storfors kommun hade inte upprättat några planer men redovisade att skriftlig information om individuell plan kommer att skickas ut till enskilda personer under våren 2004.

Socialstyrelsen har följt upp förekomsten av planer i riket vid två tillfällen tidigare. Vid 2001 års uppföljning fanns det 210 individuella planer i Värmland i samtliga kommuner förutom Munkfors och Storfors. Vid motsvarande uppföljning år 2003 fanns det 286 individuella planer i länet förutom kommunerna Eda, Hagfors, Karlstad (ASP), Munkfors och Storfors.

I regleringsbrevet för år 2004 skall Länsstyrelsen tillse att kommunernas användning av individuella planer för funktionshindrade, som syftar till att bättre samordna insatser och att samverka, ökar i varje län under 2004 jämfört med resultatet i Socialstyrelsens kartläggning år 2003. Länsstyrelsen har till uppgift att redovisa de insatser och påverka kommuner och andra att samordna insatser och samverka genom individuella planer.

Rådgivning och annat personligt stöd

En av de särskilda insatserna enligt LSS är rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder. Denna insats är ett komplement till rehabiliterings- och habiliteringsinsatser enligt

SoL och HSL. Det är landstingen som primärt är ansvariga för denna insats. Insatserna kan vara av rådgivande och allmänt stödjande art och ges av bl a kurator, psykolog, dietist, sjukgymnast, logoped, arbetsterapeut, förskolekonsulent m fl yrkeskategorier, som kan behövas för att erbjuda ett fullgott stöd. Avsikten med råd och stöd är inte att ge sjukvårdande behandling/rehabilitering eller andra insatser som klart faller inom tillämpningsområdet för hälso- och sjukvårdslagen. Ej heller att ge den typ av social service som socialtjänsten skall erbjuda eller pedagogiska insatser som hör till undervisning.

Rådgivning och annat personligt stöd kan ibland riktas till såväl den enskilde som till anhöriga och personal för att insatsen skall vara meningsfull. Det kan också vara fråga om stöd till exempelvis familjehemsföräldrar.

Habilitering och rehabilitering kan endast ges med stöd av hälso- och sjukvårdslagen. Gränsdragningen mot råd och stöd är dock oklar (*Regeringsrätten 7206-1996*).

Länsstyrelsens iakttagelser

240 personer hade insatsen *Råd och Stöd* den 1 november 2003 i Värmland (Socialstyrelsens rapport - *Funktionshindrade personer – insatser enligt LSS år 2003*). Av Socialstyrelsens rapport framgår att det för Värmlands del alltsedan uppföljningen 1998 varit ungefär lika antal insatser i länet. I två tredjedelar av övriga rikets län har dock antalet personer som har råd och stöd nästan halverats. En av orsakerna enligt Socialstyrelsen är osäkerheten kring innehållet i råd och stöd samt konsekvenserna av regeringsrättens tolkning att habiliteringsinsatser inte kan betraktas som råd och stöd.

Vid Länsstyrelsens kontakt med ansvarig LSS handläggare på landstingets Råd och Stöd funktion i Värmland framkom att anledningen till att antalet ansökningar och beslut om rådgivning och annat personligt stöd inte har förändrats nämnvärt är landstingets policy, att alla som har ett stort funktionshinder ska få ett så bra stöd inom Landstingets hälso- och sjukvård att de inte ska behöva använda rättighetslagstiftningen annat än i undantagsfall. Rådgivning och annat personligt stöd fungerar som en garanti för att personer med stora funktionshinder får de insatser som de har behov av och rätt till. Då en person inte får något stöd eller inte är nöjd med det stöd han/hon har kan den enskilde ansöka om rådgivning och annat personligt stöd. När stödet till personer med funktionshinder brister inom en verksamhet i Landstinget visas det ganska snabbt på antalet ansökningar. Bristerna lyfts upp till Landstingsstyrelsen i Värmland, som tillika är LSS-nämnd för hela länet. Att en dom från Regeringsrätten visade att habilitering inte kan vara rådgivning och annat personligt stöd, ändrade inget för Värmlands del när det gäller att besluta om insats enligt LSS. Landstinget i Värmland har redan från början gjort bedömningen att behandlingsinsatser inte ingår i rådgivning och annat personligt stöd. Det ska vara ett komplement till andra insatser som man kan få, bland annat genom hälso- och sjukvården.

Befintliga sysselsättningsverksamheter

Tabell 6. 23 – 65 år

Kommun	Daglig verksamhet LSS	Dagverksamhet SoL	Öppen verksamhet
Arvika	7 verksamheter 61 pl.	1 verksamhet 2 pl.	0
Eda	Dagcenter 11 pl.	0	1 verksamhet 15 pl. (för psyk. funkt.)
Filipstad	5 verksamheter 25 pl. (varav 6 externa platser)	0	0
Forshaga	4 verksamheter 36 pl.	Kommun-psykiatri 22 pl.	0
Grums	2 verksamheter 28 pl.	1 verksamhet 8 pl.	0
Hagfors	2 verksamheter 35 pl.	0	Extern placering 4 pl.
Hammarö	7 verksamheter 57 pl.	1 verksamhet 1 pl. (för psyk. funkt.)	1 verksamhet 4 pl. (för psyk. funkt.) (obegr. antal pl.)
Karlstad ASP	0	2 verksamheter (obegr. antal pl.)	Fritidsverks. (obegr. antal pl.)
Karlstad VOF	17 verksamheter 215 pl. (personkrets 1 och 2) och 18 externa platser	0	0
Kil	1 verksamhet 27 pl.	0	Placeringar i kommunens verksamheter 10 pl.
Kristinehamn	6 verksamheter 50 pl.	1 verksamhet 2 pl. (för psyk funkt.)	1 verksamhet 25 pl.
Munkfors	1 verksamhet 3 pl.	0	1 verksamhet (obegr. antal pl.)
Storfors	0	1 verksamhet 2 pl.	0
Sunne	6 verksamheter 38 pl.	1 verksamhet 8 pl.	0
Säffle	7 verksamheter 55 pl.	0	0
Torsby	4 verksamheter 20 pl.	0	0
Årjäng	1 verksamhet 27 pl.	1 verksamhet 15 pl. (för psyk. funkt.)	0
Totalt	71 verks. 688 pl.	10 verks. 60 pl. + ett obegr. antal pl.	5 verks. 54 pl. + ett obegr. antal pl. .

Länsstyrelsens iakttagelser

688 platser i daglig verksamhet enl. LSS fanns det den 1 okt. 2003 för personer mellan 23 – 65 år. I huvudsak för personkrets 1 i LSS. Två kommuner i länet hade inga sysselsättningsverksamheter enligt LSS. (Karlstad (ASP) och Storfors)

C:a 150 platser i olika sysselsättningsverksamheter enligt SoL fanns det för personer med funktionshinder mellan 23 – 65 år. Här återfinns gruppen psykiskt funktionshindrade. Det var dels dagverksamhet enligt SoL i organiserad form och öppen verksamhet som kunde erbjuda verksamhet för ett obegränsat antal personer, dock fanns ett tak. Hälften av länets kommuner hade ingen dagverksamhet enligt SoL.

Behovet av sysselsättning

Behovet är täckt

I tolv kommuner i länet var behovet av sysselsättning täckt de närmaste två åren för personer med funktionshinder mellan 23 och 65 år.

Av Eda kommuns svar framkom att personer med psykiska funktionshinder behöver meningsfull sysselsättning efter rehabilitering innan de kommer ut i arbetslivet, men att det saknas en länk mellan kommunen och samhället.

Av Karlstad (ASP) och Forshaga kommuner svar framkom att det krävs individuella lösningar i varje enskilt fall och att behovet är styrande, därför är det omöjligt att ange exakt antal platser.

Brist på platser

I fyra kommuner fanns det brist på platser (Arvika, Hammarö, Storfors och Säffle).

I Säffle och Hammarö kommuner fanns det sammanlagt ett behov av ca 17 platser. I Säffle kommun kommer inom de närmaste åren sju ungdomar att avsluta gymnasiesärskolan och som behöver någon form av sysselsättning. Det fanns också ansökningar från vuxna personer som saknar sysselsättning/arbete.

Storfors kommun planerade att starta en daglig verksamhet våren/sommaren 2004 och kommunen har idag en verksamhet som inte är i funktion.

I Arvika kommun pågår inventering i samarbete med särskolegymnasiet. Det finns i dagsläget inget bestämt antal platser per sysselsättningsenhet.

Befintliga boenden/bostäder

Bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS

Tabell 7. 0 – 22 år

Kommun	Familjehem /platser	Bostad med särskild service för barn och ungdomar
Arvika	0	0
Eda	0	0
Filipstad	0	Köper platser i andra kommuner 6 pl.
Forshaga	0	0
Grums	0	0
Hagfors	0	0
Hammarö	0	Gruppboende 2 pl.
Karlstad (ASP)	-	-
Karlstad (VOF)	0	Ungdomsboende 10 pl.
Kil	0	Barn- och ungdomsboende 1 pl.
Kristinehamn	0	0
Munkfors	0	0
Storfors	0	0
Sunne	2	Köper platser i andra kommuner 5 pl. (elevhemsboende)
Säffle	0	0
Torsby	0	0
Årjäng	0	0
Totalt	2 platser	24 platser

Anm. Avdelningen socialpsykiatri (ASP) i Karlstads kommun har ingen verksamhet för barn och ungdomar

Länsstyrelsens iakttagelser

24 personer bor i bostad med särskild service för barn och ungdomar och två personer bor i familjehem enligt LSS. Två kommuner köper platser i andra kommuner (Filipstad och Sunne). Filipstads kommun köper platser i Kil, Karlstad, Torsby och Landstinget i Västmanland. Sunne kommun köper platser Karlstad, Kil och Torsby för elevhemsboende.

Hammarö, Karlstads och Kils kommuner hade egna boenden i kommunerna. Elva kommuner i länet hade varken familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar.

Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS

Tabell 8. 23 – 65 år

Kommun	Gruppboende	Serviceboende	Särskilt anpassad bostad
Arvika	7 gruppboende 36 läg.	3 serviceboende 16 läg.	0
Eda	2 gruppboende 11 läg.	0	0
Filipstad	3 gruppboende 16 läg. Köper platser: 3 läg. Villa Björkudden AB, Gyttorp Jönköpings kommun	0	0
Forshaga	6 gruppboende 33 läg.	0	0
Grums	3 gruppboende 17 läg.	0	0
Hagfors	4 gruppboende 15 läg. 1 gruppboende 4 rum	0	1 lägenhet (avlastning)
Hammarö	9 gruppboende 55 läg.	0	4 lägenheter 2 avlastn.läg
Karlstad (ASP)	2 gruppboende 10 läg.	1 serviceboende 1 läg.	1 lägenhet
Karlstad (VOF)	12 gruppboende 62 läg.	16 serviceboende 129 läg.	2 lägenheter
Kil	3 gruppboende 15 läg.	1 serviceboende 8 läg.	0
Kristinehamn	8 gruppboende 45 läg.	0	0
Munkfors	0	0	6 lägenheter
Storfors	0	1 serviceboende 5 läg.	0
Sunne	2 gruppboende 11 läg.	3 serviceboende 13 läg. (personkrets 1,2,3)	2 lägenheter
Säffle	5 gruppboende 26 läg. 3 alternativa gruppboende 13 läg. (boende och dagl.verks. vid samma adress) Köper plats i Helgestad 1 läg.	1 serviceboende 4 läg.	0
Torsby	3 gruppboende 15 läg.	0	8 lägenheter
Årjäng	3 gruppboende 19 läg.	0	0
Totalt	103 gruppboende 403 läg. + 4 rum	26 serv.boende 176 läg.	26 lägenheter

Anm. Hagfors kommun har redovisat ett boende med fyra enkelrum med delade hygienutrymmen och gemensamhetsutrymmen.

Länsstyrelsens iakttagelser

Det fanns 403 lägenheter i 103 gruppboende i 16 av länets kommuner förutom Munkfors och Storfors och i Hagfors kommun en gruppboende med fyra enkelrum och gemensamhetsutrymme. Två kommuner köper platser i gruppboende i andra kommuner (Filipstad och Säffle).

Det fanns 176 lägenheter i 26 serviceboende i sju kommuner i länet (Arvika, Hammarö, Karlstad (ASP), Karlstad (VOF), Kil, Storfors, Sunne och Säffle). I boendeformen *särskilt anpassad bostad* fanns det 26 lägenheter i sju kommuner i länet. Några av dem var ämnade som avlastningslägenheter.

Bostad med särskild service enligt SoL

Tabell 9. 23 – 65 år

Kommun	Bostad med särskild service för funktionshindrade (SoL)	Boendestöd LSS eller SoL
Arvika	1 grupp.(psyk. funktionsh.) 6 läg.	0
Eda	0	1 pers. (psyk. funktionsh.)
Filipstad	0	0
Forshaga	0	0
Grums	1 grupp. (pers. m. fys. multihandk.) 5 läg.	0
Hagfors	0	0
Hammarö	0	0
Karlstad (ASP)	7 grupp. (psyk.funktionsh.) 40 läg.	10 pers. Uppsökande verksamhet/stödkontakt
Karlstad (VOF)	1 grupp. 3 läg.	2 pers. Mobilt team för personer med Asperger Syndrom
Kil	0	0
Kristinehamn	1 gruppboende m. avlastningsplats 13 läg. 1 grupp. 8 läg. 1 trapphusboende 10 läg.	0
Munkfors	0	0
Storfors	0	0
Sunne	0	0
Säffle	0	0
Torsby	0	0
Årjäng	0	0
Totalt	13 grupp./	85 läg. 13 personer

Länsstyrelsens iakttagelser

Det fanns 85 lägenheter i 13 bostäder med särskild service enligt SoL i fyra kommuner i länet (Arvika, Grums, Karlstad (ASP), Karlstad (VOF) och Kristinehamn). I två kommuner i länet erbjöds boendestöd till 13 personer (Eda, Karlstad (ASP) och Karlstad (VOF)). I flera av dessa boendeformer återfanns gruppen psykiskt funktionshindrade.

Karlstad (VOF), angav i sin redovisning att boendestöd enligt SoL ges till personer som hör till personkretsen enligt LSS, men som inte behöver så omfattande stöd som ett boende med särskild service. Denna stödform passar en del personer bättre än servicebostad. Grums kommun erbjöd fem fysiskt multihandikappade personer ett särskilt boende.

Behovet av boende/bostäder och planerad byggnation

Behovet täckt

I sex kommuner i länet var behovet av särskilda boenden och lägenheter täckt (Eda, Forshaga, Karlstad (VOF), Kristinehamn, Munkfors och Storfors).

I Forshaga kommun upprättades planer/planering för ungdomar utifrån individuella planer som upprättas.

Av Karlstads kommuns (VOF) redovisning framkom att situationen för närvarande ser bra ut och de behov som kan uppstå går att tillgodose genom den omsättning som sker på de olika boendena.

Brist på boenden/platser

I tio av länets kommuner fanns det behov av ca 40 lägenheter eller platser i särskilda boenden inom de närmaste åren. I huvudsak saknas boenden för vuxna personer och unga personer som är på väg att avsluta särsgymnasiet och flytta hemifrån.

Av redovisningen från Karlstads kommun (ASP) framgick att det fanns brist på vanliga lägenheter för psykiskt funktionshindrade och behov av ett särskilt boende för kvinnliga missbrukare med psykiska funktionshinder. ASP köper idag platser i annan kommun men planerar att bereda dessa personer boende i Karlstad.

Hammarö kommun angav i sina kommentarer att på grund av närheten till Karlstad och att ungdomarna vill flytta dit efter avslutad gymnasietid, är det svårt att ställa en prognos.

I Säffle kommun kommer det inom de närmaste åren att finnas brist på bostäder. I dagsläget finns det tre ansökningar från enskilda personer om bostad med särskild service enligt LSS, och enligt kommunens bedömning kommer de att vara i behov av serviceboende eller någon form av stödboende. För närvarande finns en plats ledig på en gruppboende.

I Sunne kommun fanns det brist på fyra bostäder enligt LSS. För samtliga aktuella personer finns behov av servicebostad d.v.s. egna lägenheter med gemensamhetsutrymmen.

I Hagfors kommun kommer en ny gruppboende enligt LSS om fem boende att färdigställas

Planeringsgrunder för bostäder enligt LSS

Tabell 10.

Planeringsgrunder	Kommuner
Ansökningar	Arvika, Grums, Karlstad (VOF), Kil, Kristinehamn, Sunne, Säffle, Säffle, Torsby, Årjäng
Avslag på ansökan trots bedömt behov	Karlstad (VOF), Säffle
Domar	Karlstad (VOF), Säffle
Icke verkställda beslut	Karlstad (VOF), Säffle
Intresseanmälningar	Arvika, Karlstad (VOF), Kil, Kristinehamn
Individuella planer	Arvika, Forshaga, Karlstad (VOF), Kil, Kristinehamn, Sunne, Säffle, Årjäng
Inventering av behov i samverkan med organisationer	Hagfors, Karlstad (ASP), Kristinehamn
Inventering i samverkan med andra myndigheter	Arvika, Filipstad, Karlstad (VOF), Kristinehamn
Uppsökande verksamhet	Eda, Filipstad, Kristinehamn
Befolkningsstatistik	Karlstad (VOF)
Rätt att flytta till annan kommun	Karlstad (VOF), Torsby
Annat	Grums, Karlstad (ASP), Säffle

Anm. Kommunerna grundar sin planering utifrån olika variabler.

Länsstyrelsens iakttagelser

Tre kommuner i länet hade inga planer på byggnation de närmaste åren när det gäller bostäder inom LSS-området (Hammarö, Munkfors och Storfors).

Tretton kommuner i länet hade olika planeringsgrunder för att de skulle kunna se behovet och planera för kommande boenden/bostäder.

I Arvika kommun sker inventering i samarbete med landstingets habilitering och särskolegymnasiet Taserudsskolan.

Filipstads kommun inventerar efter behov och regelbundna träffar sker med gymnasieskolan varje termin. Filipstad är en utflyttningsort, vilket även betyder att ungdomarna flyttar och gärna till en större ort som Karlstad.

Hammarö kommun arbetar med ett utredningsuppdrag från Socialnämnden som beräknades vara klart 2004-04.

Kristinehamns kommun har under tre år genomfört projekt för att kunna erbjuda fullvärdigt boende till de som är aktuella för insats.

I Storfors kommun kommer gruppen barn och unga inom de närmaste fem åren att behöva en bostad. Kommunen arbetar aktivt med information till brukarna om kommunens utbud av insatser, samarbete med skola och barnomsorg, skapa nätverk med andra förvaltningar och undvika lång väntetid för den enskilde.

Säffle kommun har i sin flerårsbudget för 2005-2006 ett upptaget behov av boende för 6-7 personer, som idag bor hos äldre anhöriga samt för ett serviceboende för 6 personer.

I Grums kommun finns familjehemsplacerade barn och ungdomar från annan kommun som upphör. Ansvarig handläggare har fortlöpande kontakter med brukare som ger bra underlag för planering.

Planeringsgrunder för bostäder enligt SoL

Tabell 11.

Planeringsgrunder	Kommun
Ansökningar	Karlstad (VOF), Kristinehamn
Avslag på ansökan på grund av platsbrist trots bedömt behov	Karlstad (VOF)
Domar	Karlstad (VOF)
Ej verkställda beslut	Eda, Karlstad (VOF),
Intresseanmälningar	Karlstad (VOF), Kristinehamn
Individuell plan	Kristinehamn
Inventering av behov i samverkan med organisationer	Kristinehamn
Inventering i samverkan med andra myndigheter	Kristinehamn
Uppsökande verksamhet	Kristinehamn
Befolkningsstatistik	Eda, Karlstad (VOF)
Rätt att flytta till annan kommun	Karlstad (VOF)
Annat	Karlstad (ASP)

Anm. Kommunerna grundar sin planering utifrån olika variabler.

Länsstyrelsens iakttagelser

Tre kommuner i länet redovisade grunder för planering av bostäder de närmaste två åren när det gäller bostäder enligt SoL. (Karlstad (VOF), Karlstad (ASP), Eda och Kristinehamn).

Karlstads kommun (ASP) har kartlagt boendebehovet för psykiskt funktionshindrade 2003-05-12 och för Karlstads kommun (VOF) pågår en kartläggning om hur många personer under 65 år som har SoL insatser som beräknas vara klar våren 2004.

Kristinehamns kommun har under tre år genomfört projekt som skall ge fullvärdigt boende till alla som för närvarande är aktuella för insats.

Länsstyrelsens avslutande kommentarer

Granskningen visar att när det gäller kommunernas planering för att tillgodose framtida boenden varierar när det gäller insatser enligt LSS och SoL. Inför planering av boenden enligt LSS redovisar tretton kommuner på vilka grunder de planerar sin byggnation av bostäder. De mest förekommande planeringsgrunderna för kommunerna är ansökan om insats, individuella planer, intresseanmälningar och inventering i samverkan med andra myndigheter. Det sker också samarbete och samverkan med landstingets habilitering och gymnasiesärskolorna i form av inventeringar för att kunna tillgodose framtida behov för gruppen unga personer. Dock finns det tre kommuner i länet som inte kan ange några planeringsgrunder för kommande behov och det är enligt Länsstyrelsen inte tillfredsställande. Kommunerna är Hammarö, Munkfors och Storfors. Kommunerna Karlstad (VOF) och Säffle grundar dessutom sin planering på ej verkställda beslut och domar.

Granskningen visar vidare att när det gäller kommunernas planering av framtida boenden enligt SoL för personer med funktionshinder under 65 år redovisar endast tre kommuner på vilka grunder de planerar sin byggnation av bostäder. Kommunerna är Karlstad, Avdelningen socialpsykiatri (ASP) och Vård och omsorgsförvaltningen (VOF), Eda och Kristinehamn. De vanligaste planeringsgrunderna för kommunerna är ansökan om insats, ej verkställda beslut, intresseanmälningar och befolkningsstatistik.

När det gäller förekomsten av individuella planer enligt LSS framgår det av granskningen att kommunernas användning av planer har ökat i jämförelse med föregående år, men det finns kommuner i länet som har väldigt få planer eller inga alls.

En aktiv uppsökande verksamhet är grundläggande för kommunens möjlighet att känna till hur behovet ser ut i kommunen och för att de skall kunna planera och ha en framförhållning för framtida behov av olika insatser. Den uppsökande verksamheten ger också kommunen möjlighet att på ett bra sätt nå ut med information om kommunernas insatser till målgruppen. Olika informationsstrategier kan utformas för att tillgodose de enskildas behov utifrån olika funktionshinder, kön och etnisk tillhörighet.

I 5 kap 8 § SoL och 15 § LSS regleras kommunens skyldighet att fortlöpande följa upp vilka personer i kommunen som omfattas av respektive lag och vilka deras behov av stöd och service är.

Den uppsökande verksamheten gör det möjligt att dels skaffa sig kunskap om vilka som kan tänkas ha behov av insatser, dels kontinuerligt följa dessa personer för att ta reda på framtida behov och enskildas önskemål. En del insatser kräver lång planeringstid tex. bostäder. En individuell plan enligt LSS kan vara ett bra exempel och instrument som underlag för planering av olika insatser för målgruppen.